ONS MARKENBOEK

Gorssel, januari 1991
9e jaargang no. 1

OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING
de Elf marken

ISSN: 0169-5819

ONS MARKENBOEK
is een uitgave van de Oudheidkundige Vereniging De Elf Marken in de gemeente Gorssel.

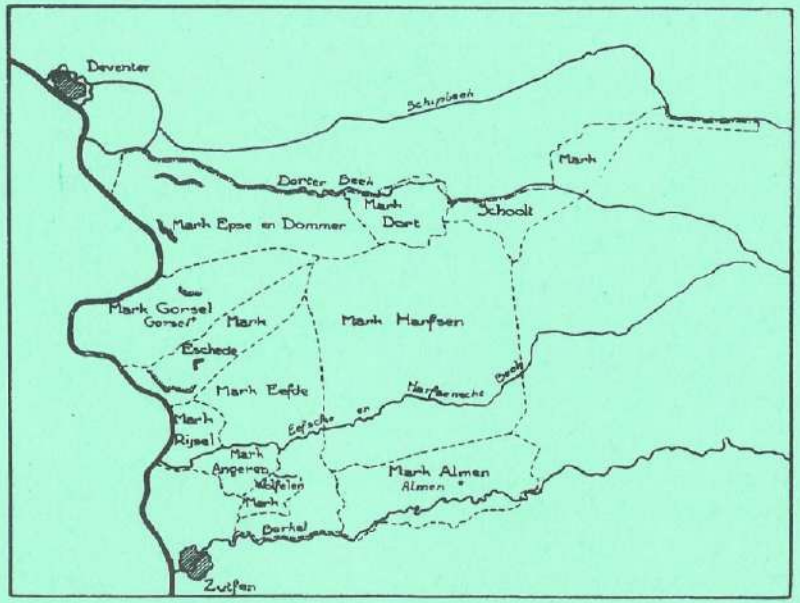

Kaartje van de vroegere marken in de gemeente Gorssel.

Deze vereniging werd opgericht op 27 september 1983, en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van de gemeente Gorssel, waaronder mede wordt begrepen het grondgebied van de gehele, huidige en vroegere, burgerlijke gemeente Gorssel".

Het bestuur wordt gevormd door de leden:

Voorzitter	:	H.J. Jansen, Bargeweg 16, Eefde (tel. 05750-40785)
Secretaris	:	N. van Wijk, Hassinklaan 2, Epse (tel. 05759-1394)
Penningmeester	:	J. Bakker, Laakweg 6, Almen (tel. 05751-1620)

ONS MARKENBOEK

9e jaargang, no. 1, januari 1991

INHOUD

	blz.
Mededelingen van het bestuur	2/3
Fietsen 1908 door M.W. Enserink	3
Het ontstaan en de ontwikkeling van de afdeling Gorssel van de Gelderse Maatschappij van Landbouw door J.H. Goorman	4
Het Haveke door M.M. Doornink-Hoogenraad	17
Een historisch niemandalletje door Henk Rol	18/19
Dorschen (1907 - 1908) door M.W. Enserink	20/23
Erven en huisnummers in Harfsen door Henk Rol	24

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

Een oudheidkundige vereniging en een moderne computer met tekstverwerker. Dat lijken twee zo totaal verschillende zaken, dat ze niet bij elkaar passen.
En toch is de aflevering van Ons Markenboek die u voor u hebt liggen een produkt van de oudheidkundige vereniging en een computer.

Al enige tijd zochten uw bestuur en de redactiecommissie naar een mogelijkheid om het typewerk en al het andere werk te verbeteren. Een goede computer leek ons het beste en na vele besprekingen hebben we een Tulip computer aangeschaft.

De eerste consequentie treft u aan in dit Markenboek:
- de lay-out is veranderd;
- op elke bladzijde kunnen meer woorden, zodat het aantal pagina's minder wordt.

Al met al hopen we als bestuur en redactie dat deze nieuwe wijze van uitgeven ervoor zal zorgen, dat u Ons Markenboek met nog meer plezier zult lezen.
En vooral, dat u nog meer zult reageren op de diverse artikelen die we in de loop der jaren hopen te publiceren.

Het tweede deel van ons winterprogramma luidt als volgt:

Op donderdag 7 februari 1991 hoopt Drs. Looper, gemeente-archivaris van Zutphen, aan de hand van dia's, een lezing te houden over de geschiedenis van de Hanze, speciaal gericht op de steden Deventer en Zutphen. Deze lezing zal plaats vinden in "De Wever", Lochemseweg 134 te Harfsen.
Aanvang 20.00 uur.

Op donderdag 14 maart 1991 zal onze voorzitter, de heer H.J. Jansen, een inleiding houden over de geschiedenis van "De Hof" te Almen.
Deze dia-lezing is gepland in "De Hoofdige Boer" (Staringzaal) te Almen.
Aanvang 20.00 uur.

Met dit nummer van "Ons Markenboek" ontvangt u weer een acceptgirokaart voor betaling van de contributie voor het jaar 1991.
Wij verzoeken u vriendelijk uw contributie zo spoedig mogelijk via deze kaart te voldoen.
Mocht uw naam of adres onjuist vermeld zijn wilt u dit dan aan ons doorgeven?
Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

FIETSEN 1908

M.W. Enserink

Aanvulling

In ons artikeltje in het oktobernummer is iets misgegaan met de onderschriften van de Gazelle uit 1908 en de Solar carbidlantaarn.
We haasten ons er bij te vermelden dat de afbeeldingen afkomstig zijn van "Velorama", Waalkade 107, Nijmegen.
Ons Nationaal Fietsmuseum "Velorama" blijkt over veel dingen te beschikken die je nergens anders vindt, ook niet bij de Gazelle-fabriek zelf. De hele collectie oude rijwielen is rijklaar opgesteld.
Het museum is gevestigd in een pand van grote historische waarde en is dagelijks open van 10 tot 5 uur.
Volwassenen betalen f. 4,-, senioren en invaliden f. 3,-, kinderen f. 2,50.

HET ONTSTAAN EN DE ONTWIKKELING VAN DE AFDELING GORSSEL VAN DE GELDERSE MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW

J.H. Goorman

In 1845 werd besloten tot oprichting van een maatschappij ten algemene nutte en ter verbetering en ontwikkeling van het platteland. Deze maatschappij werd in Arnhem opgericht onder de naam Gelders-Overijsselse Maatschappij van Landbouw.

Een onderafdeling hiervan werd in Zutphen opgericht en omvatte de gehele noordelijke helft van de Achterhoek of wel de graafschap Zutphen.
Ook in Gorssel waren er toen reeds mensen die zich de armoede van de boeren op het platteland, vooral veroorzaakt door vele misoogsten, aantrokken. Pioniers op dit gebied waren in die dagen in onze streek o.a. de toenmalige dominee vam Gorssel J. Coops en de landbouwers M. Hassink, J. Braakman, J.W. v.d. Meij, K. Wiltink Azn, A. Roeterdink Tzn, H.J. Weijers en G. v. Hummel. Ook de eigenaar van kasteel 't Joppe, Dr. A. Brands en zijn vriend, de heer Staring van de Wildenborch werden lid van de maatschappij. Verder kunnen nog worden vermeld de familie Sappius-Gravestein, grondeigenaren te Gorssel en de heer Klein, eigenaar van kasteel Dorth.

Daar er stemmen waren opgegaan om in de gemeente een zelfstandige onderafdeling op te richten, werd hierover op 27 februari 1878, dus 33 jaar na de oprichting van de maatschappij, een vergadering gehouden. Voor bespreking van dit onderwerp was uitgenodigd een door de maatschappij aangestelde zogenaamde "wandelleraar". De besprekingen leidden er toe dat, daar de onderafdeling Zutphen geen bezwaren had tegen afsplitsing van Gorssel, op 21 april 1878 door 18 personen werd besloten tot oprichting van de onderafdeling Gorssel.

Toen de plaatselijke afdeling een feit was geworden en men voor de vergaderingen niet meer naar Zutphen behoefde, werden al gauw meer landbouwers lid.
De ontevredenheid en de armoede bij de boerenbevolking in die

tijd blijkt o.a. ook uit een mededeling van de heer van Leusen uit Oxe op een vergadering. Hij zegt dat er bijna niet aan een goede knecht is te komen. Men is hiervoor al gauw f. 80,- tot f. 100,- kwijt. Een goede meid is niet voor minder dan f. 50,- tot f. 100,- te krijgen, plus kost en inwoning, wat, "gezien de huidige prijzen", zeer duur is. Ook een arbeider is volgens de heer van Leusen te duur. Hiervoor moet 6 tot 14 cent per uur worden neergeteld.
Met het landbouwonderwijs op het platteland was het in die tijd eveneens slecht gesteld. Verbeteringen op dit gebied brachten in Gorssel de onderwijzers Kronenburg, Meuleman, Ezerman, Klumper en Koerselman. Die droegen veel bij aan een goede ontwikkeling op het platteland.

Van 1878 - 1889 was de heer Meter voorzitter van de afdeling. Hij werd opgevolgd door de heer Kronenburg (1889 - 1905).
Ging het de landbouwers al niet best, de afdeling was financieel in 1892 ook wat aan het sukkelen. Vermoedelijk als gevolg van het eerste. Want hoewel de voorzitter de jaarvergadering op 14 januari 1892 opende met o.a. de woorden: "Hopende dat onze kleine afdeling mag bijdragen tot groei en bloei van onze vaderlandse landbouw", blijken de mogelijkheden daartoe gering. Het jaarverslag van de penningmeester vermeldt n.l. dat er nog steeds een kastekort is. De inkomsten bedroegen over het afgelopen jaar f. 61,99 en de uitgaven f. 85,97. Een verschil van bijna f. 14,-. Met het nadelig saldo van voorgaande jaren er bij was er een tekort van f. 23,98. Dit leverde in de vergadering nogal enige kritiek op. Met gevolg dat een jaar later, n.l. op 26 januari 1893, bleek dat het nadelig saldo was geslonken tot f. 15,22 1/2.
Ondanks het kastekort vond men dat de contributie te hoog was. Deze bedroeg f. 2,50 per lid. Het bestuur werd opgedragen om het hoofdbestuur te verzoeken de verplichte afdracht hieraan te verlagen.
In voormelde vergadering werd tevens besloten om een zuivelcursus (melken en karnen op het bedrijf) te gaan houden. De familie Wiltink op Reins werd bereid gevonden om deze cursus te verzorgen. Al spoedig bleek dat het opzetten en het houden van zo'n cursus wel twee verschillende zaken zijn. Reeds op 17 mei 1893, dus vier maanden na de vorige vergadering, werd hierover een buitengewone vergadering bijeengeroepen. De heer Wiltink stelt hier woordelijk dat er 30 deelnemers zijn en dat de voordelen hiervan niet opwegen tegen de lasten, die hem en zijn vrouw veel zorgen berokkenen. Hij verzoekt daarom een tegemoetkoming van f. 25,-.

Het bestuurslid Meuleman maakt hiertegen ernstige bezwaren. Hij stelt dat "op 's mans netheid niet valt te roemen, evenmin als op de kwaliteit van de op het bedrijf gemaakte boter". Uiteindelijk wordt op voorstel van de leden Valkeman en Hagen besloten om aan het einde van de cursus het gevraagde bedrag uit te betalen.

In dezelfde vergadering wordt de onderafdeling bevorderd tot afdeling en wordt medegedeeld dat de gezamenlijke inkoop van zaaihaver in het vorig jaar een gunstig resultaat heeft opgeleverd en dat men opnieuw hiertoe wil overgaan. Men kan de nodige zaaihaver opgeven op de jaarvergadering, die op 18 januari 1894 zal worden gehouden. Aan de eerste opgave hadden de volgende personen meegedaan voor in totaal 4 mud:

Valkeman	1/4 mud	Kl. Nulend	1/2 mud
Hagen	id.	W. v.d. Meij	id.
Stormink	id.	Stormink	id.
v. Bessem	id.	Beumer	id.
Wiltink	1/2 mud	Zwavink	id.

Zowaar een pril begin van een soort coop. aankoopvereniging.
De tweede keer werd al 68 mud besteld. Bij aankomst bleken de kosten op f. 5,03 1/2 per mud te komen. De heren Hakvoort en Coldeweij vonden deze kosten veel te hoog en lieten het bestuur met de haver zitten.
Dat gaf blijkbaar problemen, want in een vergadering, die op 15 oktober 1895 wordt gehouden, klaagt de heer Kronenburg over het niet van de grond komen van de gezamenlijke aankoop. Er worden dan wel toezeggingen gedaan, maar later komt hierover in de notulen niets meer voor.
Wel komt er aandacht voor nieuwe onderwerpen. Het bestuur wil meer samenwerking en betere betalingsmogelijkheden door oprichting van een plaatselijke Raiffeisenbank. Enkele bestuursleden voelen tevens veel voor de aankoop van een stier. De heer Valkeman vindt dat men daar nog niet aan toe is. Hiermee wordt te hoog gegrepen.

Omdat veesterfte, als gevolg van mond- en klauwzeer en andere ziektes, veel ellende veroorzaakte en de veehouders in grote zorgen bracht, wordt door het lid M. Klein Nulend verzocht om de mogelijkheid te onderzoeken tot het oprichten van een veeverzekering, inbegrepen schapen en geiten. Dit om bij sterfte het zo vernederende collecteren te voorkomen. Al op zondag 26 april 1896 werd in een om drie uur des middags belegde vergadering in de Roskam

besloten tot oprichting van een veeverzekering. Op voorstel van het lid Oosterkamp wordt tevens besloten dat deze verzekering zich niet mag uitbreiden, noch zijner bemoeiingen en zich zal bepalen tot het nodige. En dat de houders van geiten zich zoveel mogelijk zelf moeten helpen.
Goed beschouwd komt dit er vermoedelijk op neer dat het om een eenvoudige verzekering voor het vee, inclusief schapen, ging; dat er geen uitbreiding aan mocht worden gegeven en dat men zich ook niet met andere zaken mocht bemoeien. Uit de aanvulling "zich beperken tot het nodige" klinkt iets door van bevreesdheid voor pottenkijkers.
Uit de notulen blijkt dat de vergaderingen nu steeds in hotel de Roskam worden gehouden, en wel op zaterdag of zondag om drie uur 's middags. In het begin werden de vergaderingen bij toerbeurt gehouden in de Laatste Stuiver te Eefde, de Pessink te Epse en de Roskam.

De stier bleek ook in de gedachten van vele leden voort te leven, want op 15 oktober 1896 werd de aankoop hiervan, op aandrang van enkele leden, opnieuw door het bestuur aan de orde gesteld. Eensgezindheid was er evenmin als de vorige keer. Maar nu werd besloten om hierover te gaan stemmen. Dat leverde 11 stemmen voor, 8 stemmen tegen en 2 blanco stemmen op. Tot aankoop kon dus worden overgegaan. De resultaten van het project zouden na verloop van tijd kenbaar worden gemaakt.
Een paar jaar later durfde de kleine afdeling Gorssel het aan om op 17 augustus (1898) een landbouwtentoonstelling te houden. Opmerkelijk was de grote aanvoer van paarden en stieren. Van de fokresultaten van het vrouwelijk jongvee was nog weinig te zien. De tentoonstelling werd om 12 uur geopend en uit de bewaard gebleven lijst van inzendingen blijkt dat de volgende dieren waren aangevoerd:

11 oudere paarden	7 oude stieren
1 merrie met veulen	3 melkkoeien met 4 brede tanden
6 paarden 2 - 4 jaar	12 paarden 1 jaar
7 oudere melkkoeien	11 stieren met melktanden

een aantal schapen en geiten, eenige ganzen en kippen plus eenig kleinvee

Ter opluistering werden een Utrechts wagentje en een dogkar tentoongesteld, die veel bekijks trokken.

We zijn nu tot omstreeks 1900 gevorderd. Een volgende keer iets over de ontwikkeling na de eeuwwisseling. Tot slot van dit artikel de namen van personen die regelmatig in de stukken voorkomen: E.M. Kronenburg, J.W.G. Meerstad, G. Valkeman, W. v.d. Meij, Roeterdink, Bennink, de Klein Nulends, Storminks, Lubberdink, Slagman, Smeenk, Ezerman, Hagen, Oosterkamp, Wichers en vele Wiltinks, waarvan met ere mag worden genoemd de heer G.J. Wiltink uit Epse, vader van de latere voorzitter A.E.J. Wiltink.
De heer G.J. Wiltink werd als bestuurslid gekozen in de vergadering die gehouden werd op 8 november 1894. Hij was het, die na de bevrijding op hoge leeftijd als tweede voorzitter van de afdeling de eerste ledenvergadering mocht openen op 16 oktober 1945. Toen hij overleed was hij erevoorzitter en tevens 57 jaar bestuurslid van de afdeling Gorssel geweest.

HET HAVEKE

anders gezegd: "dat goet ter Havick"

M.M. Doornink-Hoogenraad

In het Museum fur Kunst und Gewerbe te Hamburg staat een bronzen vijzel, een prachtstuk, dat - gelukkig voor ons - heel wat over zichzelf weet mee te delen, in de eerste plaats over het jaar van ontstaan en de maker: "Anno Dom(ini) 15 (ende) 12 daerbi goet Herman Hatiseren mi".

Die naam geeft al dadelijk de richting aan voor verder onderzoek.Een Segewin Hatiser(en) of Hartyser was in het begin van de 16e eeuw in Zutphen gevestigd als geschutgieter van hertog Karel van Gelre en als klokgieter. In 1521 en 1522 goot hij twee klokken voor de toren van de St. Walburgskerk in zijn woonstad. Ook vijzels, het gewone bijproduct van de klok- en geschutgieter goot hij; er zijn er acht van zijn hand bekend. Op die vijzels van Segewin lijkt de genoemde vijzel van Herman nauwkeurig in vorm en versiering: dezelfde gotische bladranden met kleine figuurtjes daarin - onder meer het Christuskind dat de wereldbol in de hand houdt - komen er op voor. Bekend is, dat Segewin een broer had, die zijn medewerker was in de Zutphense gieterij. Het ligt voor de hand aan te nemen dat dit deze Herman is geweest.

Van dergelijke bronzen vijzels werd - evenals van klokken en kanonnen - de gietvorm na het gietproces vernietigd; het waren dus unieke en vandaar kostbare voorwerpen en wie zich een dergelijk stuk in de huishouding veroorloven kon voor het fijnstampen van suiker, kruiderijen en dergelijke keukenbenodigdheden, kende geen armoe.

De Hamburgse vijzel noemt behalve maker en jaartal ook de naam van de opdrachtgever en eigenaar, en ook die "Albert ter Havick", wijst naar Zutphen. In de stadsgeschiedenis is deze Albert ter Havick geen onbekende. Zijn voorgeslacht was al generaties lang in Zutphen gevestigd. De eerste die in de stedelijke rekeningen wordt genoemd, is een Herman ter Havick, die in 1384/85 onder aanvoering van zijn landsheer, de hertog van Gelre, te paard op "heervaart" (krijgstocht) naar Duitsland trok. Een Albert ter

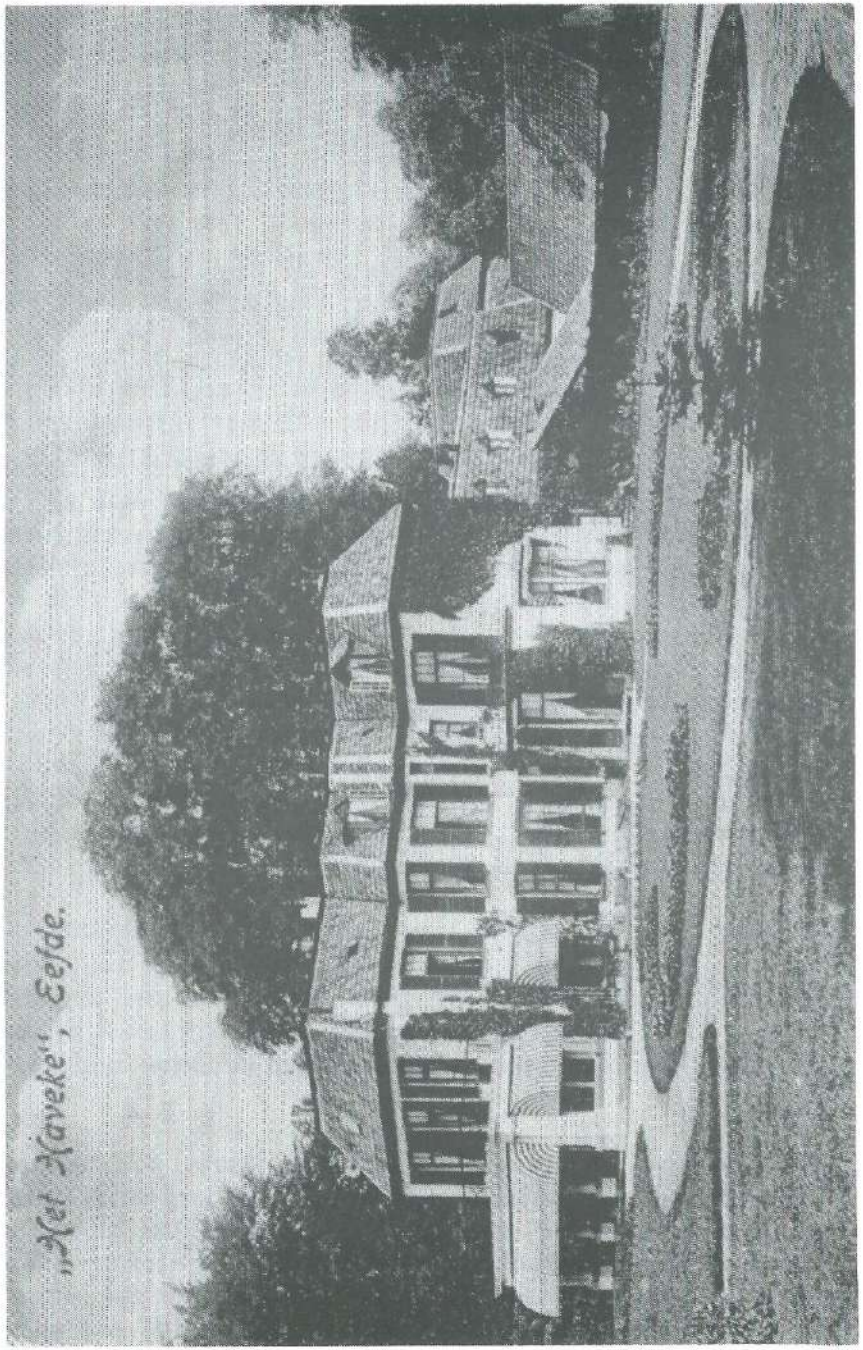

Het Haveke in de twintiger jaren

Havick, waarschijnlijk Hermans zoon, diende de stad Zutphen in een langdurige oorlog van Gelre tegen het Oversticht (Overijsel).Hij verspeelde blijkbaar daarbij zijn paard en kreeg van de stad de helft van de waarde, ten bedrage van 9 Arnhemse guldens, vergoed. Met zijn vrouw Ghertruyt woonde hij op de Nieuwstad en was kerkmeester van de Mariakerk (Nieuwstadskerk).

Vertegenwoordiger van de volgende generatie was weer een Herman, eveneens kerkmeester van die kerk. Hij trouwde in 1481 en schonk zijn vrouw als huwelijksgift een grote som geld en "die hoffstede thoe Angeren". Welke hofstede in de mark Angeren daarmee bedoeld is, wordt duidelijk uit de lijst van pondschatting (grondbelasting) van het jaar 1494: onder de rubriek "Eefde en Rijssel", die ook de Angerense goederen omvat, staat Herman genoemd als bezitter van het erve ter Havick. Het was dus een hofstede, wat inhoudt dat er een huis stond. Waarschijnlijk zal het een aanzienlijke boerderij zijn geweest, die door de Zutphense eigenaars werd verpacht met het bijbehorende land; mogelijk hadden zij er voor hun eigen verblijf een "herenkamer".

Het is niet voor het eerst dat het erve ter Havick dan wordt vermeld: in 1473 komt het voor in het Leenactenboek van Gelre als grensbepaling van het Gelderse leengoed de Boedelhof, dat dan in het bezit is van de Zutphense familie Iseren, en ook meer dan een eeuw later, in 1621, wordt de Boedelhof - inmiddels sedert 1601 eigendom van de Van der Capellens - genoemd als gelegen tussen het goed ter Havick en de mark Wolfeler.

Herman ter Havick moet omstreeks het jaar 1500 overleden zijn; de broers Derick en Albert ter Havick, die in de eerste helft van de 16e eeuw optreden, zullen zijn zoons zijn geweest. Derick was lange jaren rentmeester van het St. Elisabeths- of Nieuwe Gasthuis in Zutphen; Albert diende de stad in de jaren '30 van die eeuw tweemaal als rentmeester en beheerde dus in zijn ambtsperioden de stedelijke financien. Deze Albert was het die in 1509 trouwde met Alit te Laeck en drie jaar later de kostbare vijzel liet gieten, die zijn vrouw in haar keuken zal hebben gebruikt.

Derick ter Havick had een zoon en een dochter, Hasken en Anna; zijn broer Albert vier dochters - over wie nog nader gesproken zal worden - en een zoon Claes, die stellig door zijn vaders invloedrij-

ke functie een van de Zutphense stadssecretarissen werd. Na Dericks overlijden, in of kort na 1550, kwam in 1554 tussen Albert en de beide kinderen van zijn broer een boedelscheiding tot stand, die van groot gewicht zou blijken voor de geschiedenis van de hofstede ter Havick en haar onderhorigheden. Het goed, gelegen in het kerspel Warnsveld, buurschap Eefde - die toen kerkelijk tot Warnsveld behoorde - en mark Angeren, viel in twee delen uiteen.

Het aandeel van Albert en zijn kinderen omvatte behalve landerijen op de Eefder enk, de Coppel en groenland onder het erve de Lange Noerden, alle in Eefde, een stuk land genaamd "die Spieck" in Angeren met een "kempken" daarvoor, gelegen bij de Eefder brug en langs "den gemeynen wech", tussen het Angerense veld (het ongedeelde land van de mark) en de Eefder beek, en achter grenzend aan het goed ten Haeve, de oude hertogelijke hof van de hofmark Angeren, die in 1504 door hertog Karel van Gelre aan proost, deken en kapittel van St. Walburg in Zutphen was verkocht. Tenslotte behoorden tot Alberts erfdeel nog "een hoeveltgen (heuveltje) lants aver die beecke", dat blijkbaar achter het Spijck lag, maar aan de overkant van de Eefder beek, en verder nog een "hoefken by den Wolsack" en de inkomsten uit drie stukken land van de mark, waaronder het Holsterbroek.

Uit deze omschrijving van "die Spieck" blijkt wel dat het zogenoemde stuk land langs de Eefder beek lag, dat het tot dusver onder het goed ter Havick had behoord - ook de in deze tijd gangbare aanduiding "Havicker Spijck" wijst daarop - en dat er geen huis of ander belangrijk gebouw op stond. Bovendien wordt aannemelijk welke betekenis de naam Spijk hier moet hebben gehad: een uit boomstammen of zoden gevormde overgang door een stromend water - hier dus de Eefder beek - en meestal bestemd voor het vee.

Het aandeel van Hasken, die in 1554 nog minderjarig was, en zijn zuster Anna, Dericks kinderen, bestond in het huis en de "saelweer" (huisplaats) van het goed ter Havick met de twee hoven, zaadbergen, "wueste plaetskens" bij het huis, en de overige landerijen bij elkaar gelegen aan de Eefder brug, ten zuiden langs het Angerense veld, achter grenzend aan landerijen van de "Boelef" (Boedelhof) en aan de andere kant van de beek grenzend aan "dat guet ten Berge" (het Barge). En verder deelden Dericks twee kinderen in alle rechten van de geerfden in de mark Angeren, behalve in de inkomsten uit de drie stukken markegrond die aan hun oom

Albert waren toegewezen. Uit deze acte van boedelscheiding blijkt onder meer dat de landerijen van het goed ter Havick en de Boedelhof een lange grens gemeen hadden. Rond het jaar 1550 geeft dat aanleiding tot moeilijkheden tussen de naburen Albert ter Havick en Cornelis Iseren, dan de eigenaar van de Boedelhof. Voor het gericht van het schoutambt Zutphen verklaart in 1547 "Jan die Geck" op verzoek van Iseren, dat de "tuyn" (erfscheiding) tussen beide goederen langs de grenssteen behoort te lopen, die op de Havicker kamp ligt; een voet- of handbreed, zegt hij, mag het wel schelen. Een andere getuige verklaart in 1550 dat die scheidssteen en de heggen gemeenschappelijk bezit zijn en door beide partijen worden onderhouden. Het blijft niet bij woorden: in hetzelfde jaar wordt op verzoek van Albert ter Havick getuigd dat Cornelis Iseren de palen voor een nieuwe "tuyn" tussen beide landen, die Albert op de oude plaats had gezet, er weer uitgetrokken heeft en op Alberts land gesteld, hoewel Cornelis' broer Willem, die erbij was, waarschuwend heeft gezegd: "broeder, ghy vaert to verre". De afloop van het proces blijkt niet. Hoeveel onenigheid, en erger, deze gemakkelijk te verplaatsen grensstenen en grenspalen konden veroorzaken blijkt ook hier. Bomen als grenspunten waren iets moeilijker te hanteren; een acte van 1608 vermeldt een wilg als grensboom in de "tuyn" tussen Havicker mate en het land van Nuisinck op de "Oisterenck".

Met de erfdeling van 1554 begon de versnippering van het landgoed ter Havick. Anna Dericksdochter trouwde in 1561 met Goossen Baltinck en werd zo mede-eigenares van het grote en belangrijke erve Baltinck in Harfsen. Met haar broer Hasken bleef zij het bezit van de Havick delen, en in een acte van 1565 spreken Hasken en zijn vrouw Hilleken dan ook over hun halve goed de Havick, waarvan de wederhelft toebehoort aan Goossen Baltinck en zijn vrouw.

Hasken en Hilleken waren er financieel blijkbaar niet zo goed aan toe: in de jaren tussen 1565 en 1587 bezwaarden ze hun helft van de Havick herhaaldelijk, en verpandden hun deel van de " Havicker kempe" met de hof, voor en naast het huis gelegen, en bovendien Havicker Achtermate, aan de overkant van de beek en grenzend aan "Nuysinck Blaeck", het Berge en Wals hofstede (Ensinck). Uit een acte van 1565 zou men kunnen opmaken dat de weg naar Deventer van ouds over Havicker grond liep: er wordt gesproken van de "Lange Havicker heggestucken", waarvan de lig-

ging niet nader wordt aangegeven, maar "dair die wech na Deventer doir weget (gaat)".

Behalve over grensbepalingen is er met de buren ook herhaaldelijk onenigheid over "schaepdrift", het recht van overpad met schapen en vee. Zo vindt er in 1582 voor het gericht van het schoutambt een uitvoerig getuigenverhoor plaats op verzoek van Gadert van den Wall, de eigenaar van Ensinck, enerzijds en Johan van Diepenbroeck, Anna ter Havicks echtgenoot, met zijn zwager Hasken aan de andere kant; de pachters van de Havicker Voor- en Achtermaten hebben altijd hun koeien en schapen over Ensincks kamp gedreven, maar anderzijds ook die van Ensinck langs de oudhoevige weg over Havicker land, zelfs door het koren, en dwars door de beek waar vroeger een "veecken oft hecken" hing, maar waar nu de doorgang door de eigenaren van de Havick zijn afgesloten. Ook in dit geval blijft de afloop van de zaak duister.

Over Albert ter Havicks zoon Claes, die - zoals boven vermeld - stadssecretaris van Zutphen was van 1539 tot '51, is verder niet veel bekend, maar zijn vier zusters, die samen "eygendomlick" het Spijck bezaten, treden nogal eens in de openbaarheid. Drie van hen, Ailheit of Aeltgen, Geertruyt en Margriet, trouwden met leden van de aanzienlijke Gelderse families Cloeck, Van Vorthuisen en Van Hemerden; Anna bleef ongehuwd. Ailheit, die de naam van haar moeder en grootmoeder droeg, trad in 1561 in het huwelijk met Melchior Cloeck, uit een Zutphens regeringsgeslacht. Haar zoon Albert erfde, behalve het aandeel van zijn moeder in het Spijck, ook de delen van zijn drie tantes, zodat rond 1600 het gehele "Havicker Spyck" weer in een hand was. Uit de aanduiding van het goed als "een kamp lands" blijkt dat er ook toen nog geen huis stond, en wanneer het in het verpondingskohier (kohier van grondbelasting) van 1646 geboekt staat als eigendom van de Zutphenaar Joost Brugginck, is dat nog steeds niet het geval. Mogelijk is er pas gebouwd omstreeks het jaar 1700, toen het Spijck bezit was van de familie Solner. Van Til in zijn aardige boekje over Zutphen en omstreken uit het jaar 1832 noemt het een "lustplaatsje", een klein buitenhuis dus, en vermeldt ook dat het eerste tolhek op de kort tevoren bestrate weg naar Deventer "bij het buitenverblijf de Havik" stond. De term "buitenverblijf" wijst er wel op dat ook die bezitting van aard en bestemming veranderd was: het was zeker niet meer de pachthoeve, die het goed in vorige eeuwen was geweest.

In 1599 of 1600 overleed Anna Dericksdochter ter Havick, en haar tweede man Johan van Diepenbroeck schijnt zich na haar dood gaandeweg uit het hem toegevallen deel van de Havick te hebben teruggetrokken om zich meer bezig te houden met zijn erfdeel van Baltinck, het Harfsense bezit, dat hem ook van zijn overleden vrouw was "aangestorven". In 1612 schonken hij en zijn tweede echtgenote de Lage Havickerkamp aan zijn neef Berent Oeveljonck, in ruil voor diens aanspraken op een aandeel in zijn ooms nalatenschap. Ook andere stukken van het Havicker bezit deed Johan in deze jaren van de hand. Deze Berent Oeveljonck, grootgrondbezitter en afkomstig uit een Groenlose schepenfamilie, was getrouwd met Garberich ter Havick, dochter van Hasken en dus een nicht van Johan van Diepenbroecks eerste vrouw Anna. Garberichs broer Berent, Haskens zoon, verpandde in 1618 zijn erfdeel in het goed ter Havick voor een hoog bedrag aan zijn zuster en zwager Oeveljonck; het moet een belangrijk aandeel geweest zijn, en waarschijnlijk is die pandschap nooit afgelost.

Drie jaar tevoren, in 1615, begonnen de markgenoten van Angeren met een nieuw markeboek, omdat "onse olde marckenboick verlaren ende niet te vinden is". De zeven gewaarde erven worden opgesomd: het Have, de Havick, Kox goed of Eyinck, Meierinck, de Hulst (de Laatste Stuiver), Hungerick en Zoerlo. Bij ieder erve zet de eigenaar zijn naam; voor het Have, de voormalige hertogelijke hof en sedert 1504 eigendom van proost, deken en kapittel van St. Walburg in Zutphen, tekent zoals te verwachten de toenmalige (Protestante!) proost Derck van Dorth, die ook markerichter is. Bij de Havick evenwel staat - ietwat onverwacht - de naam van Gerlich van der Capellen op den Dam, en het blijft onduidelijk welke rechten deze Van der Capellen in deze jaren op het goed ter Havick mag hebben gehad. Tot de leengoederen van het huis de Dam, dat een eigen leenkamer had, behoorde de Havick zeker niet, zoals wel het geval was met het nabijgelegen huis het Klapheck, ook genaamd Ten Voorde.

Hoe dan ook, het staat vast dat Berent Oeveljonck en zijn vrouw Garberich het grootste deel van het landgoed in handen hadden. In het verpondingskohier van 1646 staat "die Havick" dan ook op naam van "Oeveljonck tot Groll". Het omvat dan huis en hof, zaai- en weiland "end seer weynich holtgewas"; van veel opgaand geboomte was dus toen geen sprake. Aan de omschrijving in het kohier is een aantekening toegevoegd, die vermeldt dat aan "mijn

heer Capelle" ongeveer een derde deel van het wei- en bouwland toekomt. Dit wordt begrijpelijk uit een acte van het jaar 1645, die vastlegt dat leden van een familie Van Galen, mede-erfgenamen van het geslacht Ter Havick hun aandeel in het landgoed, bestaande in wei- en bouwland, hebben verkocht aan Alexander van der Capellen tot Boedelhof en Mervelt, richter te Doesburg, en diens vrouw, welke Alexander tot een geheel andere tak van het geslacht Van der Capellen behoorde dan bovengenoemde Gerlich. Het is Alexanders zoon Frederik, die met zijn vrouw Judith van der Schuiren in 1661 ook het grootste en belangrijkste gedeelte van het "erve ende goett den Havick" aankoopt van de erfgenamen Oeveljonck en het - in ruil voor het erve Meierinck - samen met de Boedelhof in dat jaar 1661 als leen opdraagt aan de provincie Gelderland. Wanneer de nieuwe eigenaar de Havick twee jaar later verpacht, bestaat het goed uit huis en hoven, "bergen ende schoppe" (hooibergen en schuur), een boomgaardje, de Hoge en de Lage kamp, de koeweide bij het huis en de waar in de Angerense mark, een en ander voor 70 Caroliguldens jaarlijks, en bovendien de helft van het ooft van de boomgaard, "drie paer hoenderen ende eene vette gans". Ook aan de plicht van herendienst was de pachter vanzelfsprekend onderworpen: twee diensten met wagen en paarden behoorden tot de pachtvoorwaarden.

Blijkens het genoemde markeboek van Angeren, dat helaas allesbehalve volledig is, wordt Frederik van der Capellen nog in hetzelfde jaar 1661 wegens de Havick gekozen tot markerichter voor het lopende jaar, maar hij blijft dit waarschijnlijk lange tijd. Pas in 1698 wordt de markerichter weer genoemd: de eigenaar van het Spijck, Laurens Solner, vervult dan de functie. In 1709 is er sprake van de erfmarkerichter, en in 1728 volgt dan ook Laurens' zoon dr. Joost Solner zijn vader als zodanig op. Enkele jaren later is er weer een Van der Capellen van de Boedelhof markerichter, namelijk Frederik Robert Evert, kleinzoon van de eerder genoemde Frederik. Hij overleed in 1755 en het markeboek zwijgt dan vele jaren over markerichters. Pas in 1825 wordt daarvan weer melding gemaakt, en inmiddels heeft er een belangrijke verandering plaatsgehad in de geschiedenis van de Boedelhof en de Havick. In 1808 werden beide landgoederen door de familie Van der Capellen voor een bedrag van f. 49.630,- verkocht aan een combinatie van Zutphense handelaren-speculanten, die de Boedelhof in 1821 doorverkocht aan de eigenares van de Voorst, barones van Neukirchen genaamd Nyvenheim. Zij liet het huis nog in hetzelfde jaar afbreken; alleen de oranjerie bleef gespaard. De Havick werd, eveneens in 1821, verkocht aan Hendrik Huetink, evenals zijn vrouw Jenneken Bisschop, uit een Zutphense leerlooiersfamilie ; met de bezitting kreeg hij ook de functie van erfmarkerichter. Hierin werd hij (1841) opgevolgd door zijn schoonzoon Christoffel ten Hoopen, afkomstig uit Neede en in het bevolkingsregister van Zutphen te boek staand als koopman, en deze weer in 1853 door diens schoonzoon mr. Frans Gerrit Nieuwenhuys, "koopman en grondeigenaar". Onder laatstgenoemde eigenaar is omstreeks 1860 het oude huis afgebroken en door een nieuw vervangen, met een koetshuis en een parkaanleg met vijver. Een bevriende tijd- en stadgenoot van hem geeft na een bezoek op de Havick in 1863 in een brief een amusant beeld van Frans' manier van leven: "Verbeeld U het Havick afgebroken, een nieuw huis met koetshuis in de plaats en alles na de laatste smaak met wandeling en vijver aangelegd, een stal met vier mooije schimmels zooals in Zutphen de weerga niet zijn, knecht in liverij en elegante rijtuigen. Zomers op zijn villa, 's winters in de stad; het schijnt uit alles te blijken den ouden papa ten Hoopen een goed financier geweest is; nu, Frans weet ervan te profiteeren".

Frans Nieuwenhuys overleed in 1884, maar lang voordien was zijn luxueuze buitenverblijf verkocht aan de in die tijd zeer bekende Groninger predikant Maurits Albrecht Amshof, schrijver van vele werken op godsdienstig en zedelijk gebied, zwager van de theoloog Groen van Prinsterer. Hij was na dertig jaar predikantschap in Groningen met emeritaat gegaan en verhuisde in 1865 naar Zutphen. Sedert 1872 trad hij op als erfmarkerichter wegens de Havick. Zowel hij als zijn vrouw overleden na enkele jaren in Zutphen; hun zoon J.P. Amshof vertrok uit de stad, maar ook hij bleef tot de opheffing van de mark Angeren in 1893 erfmarkerichter. De functie werd voor hem waargenomen door de rentmeester G.J.M. Oudenampsen te Zutphen.

Zowel de Havick als het Spijk beleefden na 1900 nog verscheidene wisselingen van eigenaars en bewoners. Genoemd mag zeker nog worden jonkheer A.H. Schuurbecque Boeye, vele jaren lang bezitter en bewoner van de Havick. Hij heeft zowel huis als park met zorg beheerd en verfraaid, maar heeft nog moeten beleven dat in de oorlogsjaren het huis zwaar beschadigd werd door bominslagen. Kort na zijn overlijden, in januari 1945, werd bovendien een belangrijk deel van het bos gekapt.

Verdere gegevens uit recente tijd over beide huizen zijn te vinden in de werken van de heren H.J. Jansen, "Van Gerstlo tot Gorssel", en vooral van wijlen J. de Graaf, "Uit Gorssels Verleden", die bij de eerste uitgave van zijn boek vele aantekeningen en aanvullingen heeft gevoegd, bedoeld voor een tweede druk, die helaas niet meer tot stand is gekomen.

Mijn dank gaat uit naar de heren J. Eefting, B. Looper en P.L.J. Dullaert, archivarissen, voor welke laatste vooral geen moeite te veel was om keer op keer bijna onvindbare gegevens uit het Rijksarchief in Arnhem op te delven.

EEN HISTORISCH NIEMENDALLETJE

Henk Rol

Vlak na Kerstmis 1821 ontving de Schout van Gorssel - zo werd de burgemeester toen genoemd - een brief van de "Provinciale Kommandant van Overijssel", de generaal-majoor A.F. Meijer te Zwolle.

Een fusilier van de 7e Afdeling Nationale Infanterie, zo schreef de generaal, was tot een "infamerende straf" veroordeeld en moest daarom zijn ridderorde in het Legioen van Eer van Frankrijk inleveren. Het ging dus kennelijk om een soldaat, die ook al onder Napoleon had gediend. De man kon aan deze eis echter niet voldoen, omdat de ridderorde berustte bij een zekere Jacob Sponheim in Gorssel. Of de Schout dus maar wilde zorgen, dat de orde zo spoedig mogelijk werd opgestuurd.

Op 14 januari 1822 zond Schout De Vuller de ridderorde met een begeleidende brief aan de generaal. Maar, schreef hij erbij, Sponheim heeft deze orde als onderpand van de soldaat ontvangen voor 12 stuivers, zijnde een nacht huisvesting en voeding. "Hij heeft mij verzocht om te solliciteren om te zorgen dat hij daarvan voldoening bekome".
Daar trapte de generaal niet in; op 20 januari had de Schout zijn antwoord al binnen. "Wat betreft de 12 stuivers welke Jacob Sponheim zoude te pretenderen hebben, zo geloof ik 't best is dat deze man over deze pretentie niet meer laat horen; 1e wijl niemand aan een soldaat mag crediet geven en ten 2e hem huisvesting heeft verleend, het welk zijne desertie heeft bevorderd. Deze twee ... (een woord kon ik helaas niet ontcijferen, HR) zullen den voornoemden J. Sponheim genoegzaam overtuigen in hoeverre hij kwalijk gehandeld heeft".

Historisch niet belangrijk, maar toch wel aardig om te vertellen; vandaar bovenstaande titel.

DORSCHEN (1907 - 1908)

M.W. Enserink

> Wanneer ik soms met Vader heel vroeg in den morgen naar stad reed, dan hoorden we heinde en ver op de hofsteden, die daar met haar lage riet daken zoo zwart in de duisternis lagen, het geklop der dorschvlegels. In twee-, drie- of vierslag klonk het mij zoo liefelijk, zoo plechtig in de ooren, het lied van den arbeid der nijvere landlieden.
>
> *Heuvel, H.W.*
> *Oud Achterhoeksch Boerenleven.*
> *Het gehele jaar rond Deventer*

Dat dorsen met vlegels was op de Achterhoekse boerderijen dagelijks werk, liefst van 5 tot 7 uur in de morgen en graag met 4 man (of vrouw).

Toen Wichink in mei 1907 wegtrok van de boerderij "De Huurne" in Harfsen om na de verkoop van het bedrijf rustig te gaan leven op 't Joppe, was de korenoogst (meest rogge) van het vorig jaar nog lang niet opgebruikt door mens en vee.

De zoons van Egbert Enserink uit Eefde, die met z'n drieen het werk op de Huurne overnamen, vonden dus nog een mooi voorraadje voor dagelijks gebruik en brachten - zoals afgesproken - op 6 augustus 1907 nog een vracht rogge van de nieuwe oogst naar het huis van Wichink (6 1/2 vim), zodat hij bij de bakker in elk geval zijn eigen roggebroodjes zou kunnen afhalen. Tussen haakjes: "brood" was roggebrood, meestal 4 kg (een achtponder), soms 8 kg, dan was het "voerbrood". Wittebrood (tarwebrood) was "weggen", ook wel "stoete", meestal 1 kilo, later 8 ons (800 gram).

Het dorsen met de vlegel, een stoffig werkje, onder ongemakkelijke omstandigheden (geen water in de buurt, behalve in de pomp, stijf sluitende werkkleren en geen makkelijk zittende overall), begon in onbruik te raken. De "nijvere landlieden" begonnen hun

werk te mechaniseren; het dorsen klonk voortaan op veel boerderijen heel wat minder plechtig in de "ooren", hoewel het tot in verre omtrek duidelijk hoorbaar bleef: het zoemen van de dorsmachine en het gestamp van de stoommachine.
De jongens van Enserink kenden het bij het "dorschen" passende liedje van de vierklap heel goed (Schep-op-de-pap!) maar gaven de voorkeur aan de nieuwe machinerieen.
Berend schreef op 18 juni 1907 in het Huurne-dagboek: "Stoomdorschmachine van Bathmen besteld: Vrijdag 21. Velderman (de man van 't Velde.MWE) wou voor 6 man zorgen".

Stoom-dorsmachine: revolutionaire vinding in het begin der twintigste eeuw! Wat een uitkomst. Brandhout was genoeg voorhanden en schoon water daar was ook wel aan te komen. En op 21 juni kon Berend dan ook rapporteren:
"De boel afgedorsch, zeker wel 70 vim (7000 bossen. MWE), 8 1/2 uur f. 12,75. Wezenberg en vrouw Woertman en zoon elk een gulden en de zoon van Beltman van Groot Mensink evenzoo. De meid en de knecht van Velderman elks 30 cent voor fooi. Tinus-oom voorsmiddags geholpen (Martinus Willem van Amersfoort, uit Eefde, geen boer. MWE). Mina Heijink geholpen. Geeske en Gerrit naar de bruiloft. De tol voor de machines bedroeg van Bathmen 80 ct heen en terug brengen. Elks half betaald, 40 cent ieder. (misschien Velderman? MWE.) Jans (Martens) geholpen en Wiltinks (Toon en zijn vrouw. MWE), Roerdink, 14 man zoo gezamelijk".

De dorswerkzaamheden zijn dus, mede dank zij veler hulp, uitstekend verlopen.
De volgende dag hoefde er maar weinig meer te gebeuren:
Juni 22: Kafmalen (mooie uitdrukking voor "met de kafmolen werken", MWE), stroo terecht gemaakt, klok geluid.
Dit laatste werkje sloeg op het "overluiden" van een buurvrouw want:
Juni 25: Teuntje Kalfsterman begraven.

Het dorsen was niet zo goedkoop geweest, f. 1,50 per uur. En de brandstof werd er niet bij geleverd. Wel moesten de dorskast en de stoommachine een flinke afstand afleggen met minstens drie paarden ervoor. En de transport-uren kwamen niet voor rekening van de boer.
Ook voor de nieuwe oogst werd weer een beroep gedaan op de stoom-dorsmachine. In het kasboek van de Huurne werd genoteerd, nu door broer Gerrit:

Sept. 7 : Aan de dorschmachinist betaald voor 7 uur dorschen:
7 x 1.50 f. 10,50.
Sept. 17 : aan Wolbrink bet. 9 uur dorschen: 90 ct.
Sept. 24 : aan vrouw Woertman betaald f. 0,70 voor ongeveer
7 uur dorschen.

Oct. 28 : aan de dorschmachinist voor
en 29 : 16 uur dorsche 24,— aan de arbeiders:
2 van Beltman 4,—
Jan Grievink 2,—
vrouw Woertman 1,80
1 van Heijenk 2,—
de overige aan 't eind der week of met 't paardewerk verrekend.
Hiermee was weer de hele oogst van 1907 afgewerkt, want de volgende "dorsching" was op 5 augustus 1908, wel heel spoedig na het binnenhalen van de oogst ...
Maar vooraf was vermeld:
April 22: Betaald voor 2 aandelen Stoomdorschmachine f. 50,- en op 5 augustus:
aan de stoomdorschmachine voor 9 1/4 uur dorschen f. 9,25.
Bij gehad Wolbrink, Roerdink, 2 Beltman's, vrouw Martens.
En op 31 oktober:
an de Stoomdorschmachine voor 4 1/2 uur dorschen f. 4,50.
De aandelen brachten dus niet alleen de zekerheid van te worden bediend op tijd maar ook een tariefsverlaging van maar liefst 1/3 deel van de uurprijs.

Het machinaal dorsen werkte ook aanstekelijk:
5 Aug. (vervolg): Bij gehad Wolbrink, Roerdink, 2 Beltman's, vrouw Martens. (Beltman bij ons 2 man 1 dag; wij bij hem 2 man 1/2 dag, met later dorschen verrekenen)."
Bij Beltman was "de stoom" dus ook geweest en kwam er binnenkort nog weer.

Hoeveel was de rogge waard?
Voor 100 pond werd f. 4,- betaald, per kg dus 8 cent.
Zaairogge was natuurlijk wel wat duurder: f. 7,50 per mud, dus ruim 10 cent per kg. "Limburger" was in de handel voor f. 7,25 per mud.
Over de verschillende rogge-rassen en de andere geteelde gewassen graag een volgende keer. En misschien wil iemand anders nog wel eens doorgaan op de latere dorsmachines, waarbij gewerkt werd met een zware "Lister" benzinemotor. Machinisten waren

Jan Hoeve en Antoon Boerstoel. Zij waren graag geziene gasten op de boerderij. De dorsdagen waren - ook voor de kinderen op de boerderij - heel opwindend.

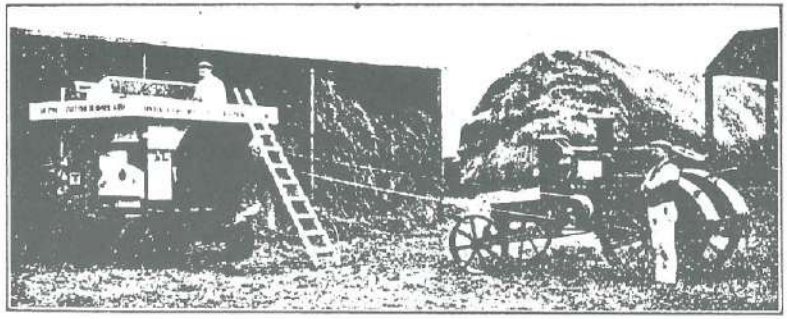

Een stoom-dorsmachine, waarschijnlijk niet de oudste. De stoommachine op deze foto is al "zelfrijdend", zoals de stoomwals, in gebruik bij de aanleg van wegen (basalt en mac-adam).

Noot redactie:
De hierboven vermelde tolgelden zullen zijn betaald bij de tol die pal ten noorden van de Schipbeek bij Bathmen op de weg Bathmen-Gorssel was aangebracht.

HUISNUMMERS IN HARFSEN

Henk Rol

In het artikeltje "De Mairie Gorssel in 1811" (Ons Markenboek 6e jaargang, no. 3) had ik het al over "genummerde huizen". Hoe die nummering liep wist ik toen nog niet, maar inmiddels beschikken wij over een flink aantal documenten, waarop die huisnummers voorkomen. De drie reeksen, die al in de Franse tijd bestonden en pas omstreeks 1860 werden gewijzigd, luidden:

Almen	1 - 48
Harfsen	49 - 122
Eefde	123 - 185
Gorssel	1 - 62
Epse	63 - 119
Dorth	1 - 42
Dortherhoek	43 - 86

waarbij ik dan de buurschappen Oxe, Lagewetering, Zuidloo en Loo, die maar kort deel van de gemeente Gorssel zijn geweest, maar weg laat.
Naast het huisnummer vermelden al die stukken - die bijna allemaal met de een of andere belasting te maken hebben - alleen de naam van de hoofdbewoner. Met deze gegevens naar de namen van de erven zoeken is doorgaans niet zo moeilijk - ik doe dat aan de hand van overlijdensaktes uit de Burgerlijke Stand - maar wel erg tijdrovend. Het is daarom prettig, dat de geschiedenis zelf af en toe eens een handje helpt; dat men gegevens waarnaar men zo naarstig zoekt als het ware op een presenteerblaadje krijgt aangereikt! Dat nu was het geval met Harfsen. In verband met verdelingsplannen van de Marke verzocht de Harfsense markeschrijver, F.J. Weenink, de gemeente in 1819 om een opgave van alle huizen in deze buurschap. Het concept van het antwoord, dat op 22 oktober 1819 werd verzonden, is bewaard gebleven: een lijst van de huisnummers met de namen van het erf en de hoofdbewoner; dat scheelt tenminste wat zoekwerk!

Van Harfsen hebben wij trouwens ook veel oudere gegevens. De oudste ontleen ik aan een artikel van J. de Graaf (de auteur van "Uit Gorssels verleden" in het tijdschrift "Gelre" (no. XLII (1939),

blz. 121 - 186), die meldt, dat de Marke Harfsen in 1421 de volgende 22 "wairen" en 2 katers telde:

Die Eesse	1 1/2
Wunderinck	1
Asseler	1
Die Horst	1
Ebbinck	1
Smedinck	1
Ilsinck	1
Baltinck	1
Menssinck	1
Luesinck	1
Luedinck	1
Banninck	1/2
Haesenwynckell	1/2
Die Huerne	1/2
Wolsinck	1/2
Groeten Baltinck ende Lutken Baltinck	1/2
Ten Velde	1/2
Vriesenkolck	1/2
Avesinck	1/2
Wagenvoert	1/2
Ten Rieve	1/2
Stenvort	1/2
ten Bylre een kaiters wair Connynck	1/2
Ten Elze	1/2
Ten Hulse	1/2
Ten Hoevele	1/2
Esterholt	1/2
Braeckhecke	1/2
Onesvelt een kaiter wair Stockhaer	1/2
die Thye	1/2
de Noertye	1/2
Korenblecke in Haesenwynckel	1/2

"Die Eesse" lag natuurlijk in Almen. De marken Almen en Harfsen hadden echter dezelfde erfmarkenrichter, de heer op de

"Ehze" (ze vielen trouwens ook onder een kerspel) en deze heer had 1 1/2 wair - later 2 - in elk van deze marken.
Een volgend overzicht danken wij aan Kreynck, oud-burgemeester van Zutphen, die een verpondings(belasting)kohier van ca. 1650 keurig heeft overgeschreven en zo het dankbare nageslacht aan een volledige lijst van huizen, boerderijen en katersteden in de hele Achterhoek heeft geholpen. In Harfsen bestonden toen:

Asinck	goed
Asinck, Lutticke	goedje
Asseler	goed
Avervelt	goed
Baltinck	——
Banninck, Groote	goed
Banninck, Luttik	goed
Belt, De	goed
Bijle, De	goedje
Bijler	goed
Braeckecke	goed
Cockoc Den	goedje
Colckenhofstede	goedje
Coursel	goed
Ebbinck	goed
Else Ten	goed
Esterholt	goed
Hasewinckel	goed
Hoerne Ter	goed
Hoevel Gr	goed
Hoevel Lutticke	goed
Horst Ter	goed
Hulse Gr	goed
Hulse Lutticke	goed
Ilsinck	goed
Ilsinck Luttick	goed
Kerckenhofstede	goed
Landtweershofstede	goedje
Lenderinck	goedje
Lensinck	goed
Loesger	goed
Loeynck Gr	goed
Loeynck Luttick	goed
Lundinck Ter alias	

Luttick	goed Steghen
Mensinck Gr	goed
Mensinck Luttic	goed
Nijenhuis	goed
Nuesvelt	goed
Oltvoorde	goed
Plumpe Ter	goed
Poorte De	goed
Reve Lutticke	goedje
Reve 't Groote	goed
Ribbinck	goed
Schultenhof	goedje
Smeynck	goed
Soete Boter De	goed
Sonnenborch	goedje
Spiegel	goed
Steghen Ter alias	
Lundinck Lutticke	goed
Stenfort Hof to	goed
Stockhaer	goed
Velde 't	goed
Vriesecolck	goed
Wagenvoorde	goed
Weyenborch	goedje
Wijnsborch	goedje
Wilgenhof	goedje
Wolsinck	goed
Wonderinck	goed

hadden echter dezelfde erfmarkenrichter, de heer op de "Ehze" (ze vielen trouwens ook onder een kerspel) en deze heer had 1 1/2 "wair" - later 2 - in elk van deze marken.
Een volgend overzicht danken wij aan Kreynck, oud-burgemeester van Zutphen, die een verpondings(belasting)kohier van ca. 1650 keurig heeft overgeschreven en zo het dankbare nageslacht aan een volledige lijst van huizen, boerderijen en katersteden in de hele Achterhoek heeft geholpen. In Harfsen bestonden toen:

Asinck	goed
Asinck, Lutticke	goedje
Asseler	goed
Avervelt	goed
Baltinck	—

Banninck, Groote	goed
Banninck, Luttik	goed
Belt, De	goed
Bijle, De	goed
Bijler	goed
Braeckecke	goed
Cockoc Den	goedje
Colckenhofstede	goedje
Coursel	goed
Ebbinck	goed
Else Ten	goed
Esterholt	goed
Hasewinckel	goed
Hoerne Ter	goed
Hoevel Gr	goed
Hoevel Lutticke	goed
Horst Ter	goed
Hulse Gr	goed
Hulse Lutticke	goed
Ilsinck	goed
Ilsinck Luttick	goed
Kerckenhofstede	goed
Landtweershofstede	goedje
Lenderinck	goedje
Lensinck	goed
Loesger	goed
Loeynck Gr	goed
Loeynck Luttick	goed
Lundinck Ter alias Luttick	goed Steghen
Mensinck Gr	goed
Mensinck Luttic	goed
Nijenhuis	goed
Nuesvelt	goed
Oltvoorde	goed
Plumpe Ter	goed
Poorte De	goed
Reve Lutticke	goedje
Reve 't Groote	goed
Ribbinck	goed
Schultenhof	goedje
Smeynck	goed
Soete Boter De	goed

Sonnenborch	goedje
Spiegel	goed
Steghen Ter alias	
Lundinck Lutticke	goed
Stenfort Hof to	goed
Stockhaer	goed
Velde 't	goed
Vriesecolck	goed
Wagenvoorde	goed
Weyenborch	goedje
Wijnsborch	goedje
Wilgenhof	goedje
Wolsinck	goed
Wonderinck	goed

En dan de lijst van oktober 1819. Het lijkt op het eerste gezicht wat vreemd om zo'n opsomming van huisnummers met no. 49 te beginnen. Afgezien echter van het feit dat er over de andere plaatsen nog het een en ander moet worden uitgezocht, is het zeer wel verdedigbaar om met Harfsen te beginnen: het was weliswaar "slechts" een buurschap, het had geen kerk en geen school, maar toentertijd had het wel de meeste inwoners!

Huisnr.	Naam v/h erf	Hoofdbewoner
49	Vriesekolk	J. Koelman
50	Stokhaar	L. Klein Lebbink
51	Klein Norden	J. Beusekamp
52	Groot Norden	H. Nijland
53	—	G.J. Nijkamp
54	De Stege	B. Kalfsterman
55	De Huurne	G. Wicherink
56	Lensink	J. Lensink
57	Leunk	H. Leunk
58	Haantjen	E. Spikvoord
59	Hoentjen	J. Meylink
60	Baltink	J.W. Aalderink
61	Ribbink	H. Ribbink
62	Groot Ilzink	B. Groot Ilzink
63	Ebbink	M. Oostenenk
64	Wunderink	wed. E. Wunderink
65	geremoveerd	

66	Kapelle	G. Leugeman
67	het Velde	G.J. ten Velde
68	Groot Mensink	D. Mensink
69	Het Reve	J. Hietveld
70	Schiethoppe	A. Grootmensink
71	Zonneberg	F. Maatman
71bis	Hietbrink	E. Esveld
72	Esterhold	H.J. Schoneveld
73	Stenvert	H. Stenvert
74	de Grote Koekkoek	G.J. Koekkoek
75	de Kleine Koekkoek	C. Nijendijk
76	Schoolder	A. Schoolderman
77	Veldhutte	wed. W. Nijenhuis
78	Overveld	J. Flierman
79	Groot Bielder	H. Bielderman
79bis	Klein Bielder	G. Huurlink
80	Klein Beldman	J. Wilgenhof
81	Groot Beldman	W. Beldman
82	Het Heuvel	W. Draassel
83	Oltvoord	A. Klein Nagelvoort
84	Plumpe	K. Plumpman
85	Boter	G.J. Beldman
86	Ruikevischhutte	D. Pekkeriet
87	De Koele	P. Boerstoel
88	Emsbroek	A. Braakhekke
89	Braakhekke	wed. F. Braakhekke
90	Klein Mensink	H.J. Baankreis
91	Smeenk	J. Smeenk
92	Hazewinkel	G. Hazewinkel
93	Prins of Nijland	A. Asselman
94	Wolzink	E. Lentink
95	Klein Ilzink	D. Spikvoord
96	Spiegel	G. Spiegel
97	Wilgenhof	W. Wilgenhof of Kapelle
98	Pekkeriet	J.E. Olden
99	Nijenhuis	A. Asselman
100	de Biele	H. Bieleman
101	Plaggenberg	J. Scholten
102	Bannink	wed. R. Bannink
103	Maatman	P. Weulties
104	het Leuscher	wed. J.W. Palsenberg
105	het Groten	A. Onis

106	Draaiom	Jan Leunk
107	Esveld	H.J. Wuestman
108	de Horst	D. Smeenk
109	Klein Asseler	wed. Asselman
110	Groot Asseler	M. Kalfsterman
111	Azink	W. Azink
112	Lijzen	E. Lijzen
113	Wagenvoorde	J. Pasman
114	Klein Hulze	G. Besselink
115	het Hulze	de heer van der Meulen
116	Stop	H.J. Kapelle
117	Koersel	D.J. Vriesekolk
118	Walthoorn	G.J. Beekman
119	de Schuur van Poorterman	J. Harmsen
120	de Poorte	A. Brink
121	Groot Hulze	A.J. Resink
122	het Elze	W. van der Meulen

De "geremoveerde" woning no. 65 was die van de in Maagdenburg geboren chirurgijn Gotke, die in 1817 overleed. Het stond op het erf Wunderink. De medische stand stond toen blijkbaar niet in hoog aanzien; het huisje zal een houten bedoeninkje zijn geweest, dat snel tegen de grond ging.
Veel van die namen van hoofdbewoners doen in de gemeente Gorssel nog heel bekend aan. Lezers, die genealogische kriebels voelen opkomen, weten wat hen te doen staat: een afspraak maken met de heer Eefting, die op maandag in het gemeente- archief te bereiken is!

Leden: J.P. Dijksman, Blauwedijk 10, Almen
J.H. Goorman, Joppelaan 81, Joppe
A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
W. v.d. Kamp, Lochemseweg 38, Epse
J.W. Lubberding-Braakman, G. Slagmanstraat 11, Harfsen
J. Nijenhuis, Wunderinklaan 3, Eefde
J. Pasman, Heideweg 14, Harfsen
A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, Gorssel
J. Eefting, archivaris gemeentehuis Gorssel

Redactiecommissie:
Voorzitter: A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
Leden : N. Kuik, Het Wilgert 8, Epse
H. Meedendorp, Elfuursweg 22, Gorssel

De vereniging kent leden en begunstigers.
De statuten en het register van leden en begunstigers liggen ter inzage bij de secretaris.
Het lidmaatschap bedraagt f. 25,- per jaar per gezin. Aanmelding voor het lidmaatschap kan geschieden bij de secretaris. Een lid kan zijn lidmaatschap eventueel opzeggen aan het einde van het verenigingsjaar met een opzegtermijn van 4 weken. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari - 31 december.
Ter betaling van de contributie wordt een acceptgirokaart toegezonden. Giften van begunstigers kunnen gestort worden op de rekening van de vereniging nr. 3014.05.611 bij de Rabobank Almen-Harfsen of op de postrekening van deze bank nr. 874220.
Ons Markenboek wordt kosteloos aan leden en begunstigers toegezonden. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij de secretaris a f. 10,- per nummer.
Publikatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Gelieve kopij voor Ons Markenboek te zenden aan een der leden van de redactiecommissie.
Getracht wordt Ons Markenboek 4 keer per jaar te doen verschijnen.